

Tresty a ochranná opatření

Přednáška TPH 29.9.2016

Osnova přednášky

- Sankční systém trestního práva - základní pojmy, charakteristika
 - Vybrané základní zásady ukládání trestních sankcí
 - Trestněprávní alternativy
-

Sankční politika

- Jedna ze stěžejních oblastí trestní politiky
 - stanovení účelu trestání, systému trestních sankcí a jejich uplatňování
 - 2 možné směry:
 - liberalizace sankcí – trend alternativního trestání
 - zpřísnění trestní represe
 - *trend nahrazování jedné (neúspěšné) alternativy jinou (?)*
-

Monismus a dualismus trestních sankcí

- ❑ Dualismus: tresty a opatření (zabezpečovací, ochranná)
 - ❑ Dualistická koncepce = kompromis mezi klasickou a pozitivistickou školou trestního práva
 - ❑ Klasická škola: trest úměrný vině (spáchanému zlu)
 - ❑ Pozitivistická škola: opatření úměrné nebezpečnému stavu pachatele
-

Zabezpečovací opatření

- ❑ Historicky mladší druh trestní sankce
 - ❑ Poprvé v osnově švýcarského trestního zákona z r. 1893 jako opatření doplňující či nahrazující trest
 - ❑ Účelem ochrana společnosti před pachateli, jejichž nebezpečný stav hrozí spácháním trestného činu, a to výchovou, léčbou či izolací.
-

Koncepce retributivní a restorativní justice

□ **Retributivní justice** = odplatná,
trestající

trestný čin je konflikt mezi
pachatelem a státem

□ **Restorativní justice** = obnovující,
napomáhající

trestný čin je konflikt mezi
pachatelem a poškozeným

Trestní sankce de lege lata

- Tři samostatné systémy
 - Dospělí – TrZ – dualismus
 - Mladiství – ZSM -monismus
 - Právnícké osoby – TOPOZ – dualismus
-

Mladiství

- ❑ Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže
 - ❑ Monismus sankcí: 1 druh sankce, a to **opatření.**
 - ❑ Tři kategorie opatření – výchovná, ochranná a trestní.
-

Pojem trestu a ochranného opatření

- **Trest** = právní následek trestného činu, ukládaný na základě zákona trestním soudem, obsahující v sobě negativní hodnocení pachatele a jeho činu, jehož výkon je vynutitelný státní mocí.
 - **Ochranné opatření** = právní následek trestného činu a činu jinak trestného, ukládaný na základě zákona v řízení trestním nebo občanskoprávním, jehož výkon je vynutitelný státní mocí.
-

System trestů - § 52 tr. zák.

- odnětí svobody
 - domácí vězení
 - obecně prospěšné práce
 - propadnutí majetku
 - peněžitý trest
 - propadnutí věci
 - zákaz činnosti
 - zákaz pobytu
 - zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné spol. akce
 - ztráta čestných titulů a vyznamenání
 - ztráta vojenské hodnosti
 - vyhoštění
-

Základní zásady trestání

- ❑ z. zákonnosti (§37 odst. 1 tr. zák.)
 - ❑ z. účelnosti
 - ❑ z. žádný trestný čin bez trestu (neodvratnost trestu, trestní reakce)
 - ❑ z. personality
 - ❑ z. ekonomie trestní represe
 - ❑ z. přiměřenosti (adekvátnosti) trestu (§ 38 tr. zák.)
 - ❑ z. humánnosti trestů (37 odst. 2 tr. zák.)
 - ❑ z. zákazu analogie a retroaktivity k tíži pachatele z hlediska trestů
 - ❑ z. zohlednění právem chráněných zájmů osob poškozených trestným činem (§ 38 odst. 3 tr. zák.)
 - ❑ z. zákazu dvojího přičítání téhož (§ 39 odst. 4 tr. zák.)
-

Zásada zákonnosti

- ❑ nulla poena sine lege – čl. 39 LPS
 - ❑ ukládání trestů jen na základě zákona (§ 37 odst. 1 tr. zák.) – co do druhu, výměry, zákonných předpokladů a způsobu výkonu
 - ❑ taxativní výčet trestů (FO - § 52 tr. zák., PO – §15 odst. 1 TOPOZ)
 - ❑ taxativní výčet ochranných opatření (FO - § 98 tr. zák., § 15 odst. 2 TOPOZ)
 - ❑ taxativní výčet opatření ml. (§ 10, § 11 odst. 2, § 21, § 24 ZSM)
-

Zásada účelnosti trestu

- ❑ Účel trestu není v tr. zák. výslovně vyjádřen (oproti § 23 TrZ)
 - ❑ Základní účel – ochrana společnosti
 - ❑ Prostředky jeho dosažení
 - **zabránění v páchání další trestné činnosti** (individuální represe)
 - **výchova k řádnému životu** (individuální prevence)
 - ❑ **výchovné působení na ostatní členy společnosti** (generální prevence)
-

Účel ochranného opatření

- ❑ není výslovně vyjádřen v tr. zák.
 - ❑ základní účel - ochrana společnosti.
 - ❑ do popředí vystupuje moment prevence (složka výchovná, terapeutická a zabezpečovací).
-

Účel opatření pro mladistvé

□ § 9 ZSM

- vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj
 - ochrana mladistvého před škodlivými vlivy
 - předcházení dalšímu páchaní provinění
-

Zásada přiměřenosti - § 38 tr. zák.

- povaha a závažnost činu + poměry pachatele
 - zákaz uložení citelnější sankce tam, kde postačí sankce méně postihující
 - zohlednění právem chráněných zájmů osob poškozených trestným činem
 - individualizace trestu:
 - zákonná
 - soudní - § 39 tr. zák. = základ (povaha a závažnost TČ, osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry pachatele, dosavadní způsob života, možnost nápravy, chování po činu, snaha nahradit škodu, apod., přitěžující a polehčující okolnosti)
 - penologická (penitenciární) –individualizovaný výkon TOS
-

Trestněprávní alternativy

- Proč alternativy?
 - nárůst a změna charakteru kriminality
 - neúčinnost nepodmíněného trestu odnětí svobody
 - krize vězeňských systémů
 - snaha nalézt řešení
 - 1. fáze – reforma vězeňství
 - 2. fáze - alternativní řešení trestních věcí
-

System alternativ

- Alternativy uvnitř systému trestního práva:
 - a) hmotného:* alternativy k potrestání
alternativní tresty
 - b) procesního:* tzv. odklony
 - Alternativy k (tj. vně) systému trestního práva hmotného i procesního: mediace
-

Probace

- § 2 odst. 1 zák. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě
 - organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným a odsouzeným
 - kontrola výkonu trestů nespojených s OS včetně uložených povinností a omezení
 - sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z VTOS
 - individuální pomoc obviněnému a působení na něj ve směru vedení řádného života
-

Mediace

- § 2 odst. 2 zák. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě
 - mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozením a činnosti směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávané v souvislosti s trestní řízením
 - jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného
-

Dohled podle TrZ

- Povinnosti pachatele - § 50
 - spolupracovat + plnit probační plán dohledu
 - dostavovat se k probačnímu úř. ve stanovených lhůtách
 - informovat pobytu, zaměstnání, zdrojích obživy, ...
 - umožnit vstup do obydlí
 - Povinnosti a oprávnění probačního úředníka - § 51
 - vykonávat dohled
 - být nápomocen pachateli
 - plnit pokyny předsedy senátu
 - aktualizovat probační plán
 - informovat o porušení povinností
 - zpracovávat zprávu
-

Upuštění od potrestání

□ Upuštění od potrestání

obecné: § 46

a) u přečinu

- lítost + účinná snaha po nápravě
- odůvodněný předpoklad, že pouhé pojednání věci postačí k nápravě pachatele a ochraně společnosti

b) u spolupracujícího obviněného (§ 178 a TrŘ) – nelze, pokud spáchal závažnější TČ, než ten, k jehož objasnění přispěl, podílel se na něm jako organizátor nebo návodce, způsobil těžkou újmu na zdraví nebo smrt nebo jde o recidivu zvláště závažného zločinu (§ 59 tr. zák.)

c) u nezpůsobilé přípravy a pokusu trestného činu – jestliže pachatel nerozpoznal, že příprava a pokus nemohly vést k dokonání

Upuštění od potrestání

zvláštní

- a) § 47 – stav zmenšené přičetnosti nebo stav vyvolaný duševní poruchou za současného uložení ochranného léčení (pokud s pachatel nepřivodil sám, byť i z nedbalosti) nebo zabezpečovací detence
 - b) § 48 – podmíněné upuštění od potrestání s dohledem
 - podmínky dle § 46/1,2 + potřeba sledovat chování pachatele
 - zkušební doba až na jeden rok
 - možnost uložení přiměřených omezení a povinností - § 48 odst. 4
-

Alternativní tresty

- = alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody
 - obecně prospěšné práce (§ 62 – § 65)
 - podmíněné odsouzení a podmíněné odsouzení s dohledem (§ 81 - § 86)
 - peněžitý trest (§ 67 – § 69)
 - domácí vězení (§ 60, § 61)
 - zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce (§ 76, § 77) ?
-

Podmíněné odsouzení

- ❑ podmíněný odklad výkonu trestu bez dohledu a s dohledem
 - ❑ jen TOS nepřevyšující 3 léta, vzhledem k osobě a poměrům pachatele není třeba výkonu trestu
 - ❑ zkušební doba 1 rok – 5 let
 - ❑ přiměřená omezení a povinnosti + náhrada škody či vydání bezdůvodného obohacení
 - ❑ osvědčení se n. nařízení výkonu trestu
 - ❑ možnost ponechat výjimečně PO v platnosti + zpřísnění (§ 83 odst. 1 TrZ)
-

Obecně prospěšné práce

- ❑ za přečin
 - ❑ zpravidla se neuloží, pokud byl v době předchozích 3 let přeměněn v TOS
 - ❑ povinnost provést práce k obecně prospěšným účelům ve prospěch obcí nebo dalších institucí bezplatně a ve volném čase do jednoho roku (150/2016 Sb.) od nařízení výkonu trestu
 - ❑ 50 – 300 hodin
 - ❑ údržba veřejných prostranství, úklid a údržba veřejných budov a komunikací a jiné činnosti
 - ❑ možnost uložit přiměřená omezení a povinnosti
 - ❑ stanovisko pachatele, zdravotní stav a možnost uložení trestu
-

Obecně prospěšné práce

- Nastanou-li skutečnosti dle § 65 odst. 2 TrZ - přeměna OPP nebo jeho zbytku v
 - v domácí vězení: 1 hod. = 1 den
 - v peněžitý trest (+ náhradní TOS)
 - NEPO trest: 1 hod. = 1 den

 - Možnost ponechat výjimečně trest v platnosti a zpřísnit - § 65 odst. 3
-

Domácí vězení

- za přečin
 - až na 2 léta
 - lze mít důvodně za to, že postačí jeho uložení + písemný slib pachatele, že se bude zdržovat v obydlí a poskytne potřebnou součinnost
 - povinnost zdržovat se v určeném obydlí nebo jeho části v době stanovené soudem
 - přihlédne k pracovní době, času potřebnému k cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a k vyřizování záležit.
 - Přeměna v NEPO trest 1 den DV = 1 den OS (§ 61)
 - 2 způsoby kontroly
 - namátková kontrola probačního úředníka
 - elektronický kontrolní systém umožňující detekci pohybu
-

Peněžitý trest

- Tři možnosti uložení
 - za úmyslný TČ spáchaný ze zjištěné pohnutky
 - za jakýkoli trestný čin, jehož sankce PT obsahuje
 - za přečin, jestliže soud neukládá současně trest odnětí svobody
-

Peněžitý trest

- ❑ způsob ukládání: denní sazby
 - ❑ 20 – 730 denních sazeb
 - ❑ denní sazba = 100 – 50.000 Kč
 - ❑ počet sazeb dle povahy a závažnosti činu
 - ❑ výše jedné sazby se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům – zpravidla čistý průměrný příjem pachatele za jeden den
 - ❑ náhradní trest odnětí svobody – až 4 léta
 - ❑ možnost přeměny PT v TDV nebo OPP – za podmínek § 69 odst. 3 následuje přeměna v náhradní trest odnětí svobody
-

Zákaz vstupu na sportovní kulturní a jiné společenské akce

- § 76 - § 77
 - úmyslný trestný čin v souvislosti s návštěvou akce
 - až na 10 let
 - povinnost spolupracovat s probačním úředníkem
 - možnost nařídit, aby se dostavil na policejní služebnu v době konání akce
-

Příjemný zbytek dne. 😊
